

CHARAKTERISTIKA A ČLENĚNÍ NÁKLADŮ V NÁKLADOVÉM ÚČETNICTVÍ

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Přednáška č. 4

Druhové členění nákladů

- náklady účtujeme v 5. účtové třídě a lze je rozdělit na:
 - **náklady provozní** – souvisí s pravidelně se opakující činností podniku
 - **náklady finanční** – zachycují náklady spojené s finančními operacemi podniku
-

Účelové členění nákladů

- je základem pro stanovení racionálního nákladového úkolu, se kterým se poměruje skutečná výše spotřebovaných nákladů
 - z hlediska identifikace nositele, který vyvolává vznik nákladů, můžeme provést rozdělení nákladů na:
 - **náklady hlavní výroby** – vytváří se hlavní vlastnosti výkonů
 - **náklady pomocné výroby** - výrobek získává charakteristické znaky (barva)
 - **náklady vedlejší výroby** - výroba náhradních dílů, součástek
 - **náklady přidružených činnosti** – například zužitkování odpadu
-

Účelové členění nákladů

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Základem účelového členění nákladů je jejich rozlišení na:

- náklady technologické
 - náklady na obsluhu a řízení
-

Náklady technologické

- vznikají v technologickém procesu dané činnosti
 - jedná se o náklady objektivní, které odpovídají reálnému průběhu aktivity
 - pokud se určitá výroba neuskuteční, technologické náklady nejsou vynaloženy
 - příkladem může být mzda pracovníků, odpisy výrobního zařízení aj.
-

Náklady na obsluhu a řízení

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- jedná se o náklady vynaložené na činnosti nebo operace vytvářející podmínky k průběhu dané činnosti
 - jsou obvykle vynakládány společně na zajištění více druhů výrobků
 - při zavedení nebo zastavení určitého výkonu se rozsah těchto nákladů mění jen částečně
-

Náklady jednicové

- souvisí nejen s technologickým procesem jako celkem, ale přímo s jednotkou dílčího výkonu
 - zpravidla se vypočítá vynásobením příslušné normy s předem stanoveným nebo skutečným počtem provedených výkonů (např. počtem vyrobených výrobků)
 - základním hodnotovým informačním nástrojem jejich řízení je **kalkulace**
-

Náklady režijní

- výše nákladů na obsluhu a řízení
 - výše části technologických nákladů, která souvisí s technologickým procesem jako celkem
 - neroste přímo úměrně s počtem provedených výkonů
 - příkladem těchto nákladů může být mzda mistra, náklady na otop, které vychází z harmonogramu topné sezóny a normativu založeného na vytápěných m³ a další
 - základním nástrojem řízení těchto nákladů je **rozpočet**
-

Členění nákladů podle odpovědnosti za jejich vznik

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- výchozím momentem členění nákladů ve vztahu k útvarům je rozčlenění podle **místa vzniku nákladů**, na to pak navazuje členění podle **odpovědnosti za jejich vznik**
 - vnitropodnikové útvary, kterým jsou náklady přiřazovány do odpovědnosti, se nazývají **odpovědnostní střediska**
 - mezi tyto náklady lze zařadit **interní náklady**
-

Kalkulační členění nákladů

- Pro účely kalkulací používáme kalkulační členění nákladů na:
 - náklady přímé
 - náklady nepřímé
-

Přímé náklady

- bezprostředně souvisí s konkrétním druhem výkonu
 - lze je jednotlivým aktivitám přiřadit bezprostředně při jejich vzniku
 - jedná se například o náklady jednicové (jednicový materiál, jednicové mzdy, ostatní přímé náklady)
-

Nepřímé náklady

- nevážou se k jednomu druhu výkonu
 - zajišťují průběh podnikatelského procesu podniku v širších souvislostech jako celku
-

Náklad podle závislosti na objemu výroby

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Základem členění nákladů podle závislosti na objemu výroby jsou dvě základní skupiny nákladů:
 - **náklady fixní**, které zůstávají neměnné i při změnách v určitém intervalu prováděných výkonů nebo využití kapacity
 - **náklady variabilní**, které se mění v závislosti na objemu výkonů
-

Fixní náklady

- nemění se v určitém rozsahu prováděných výkonů nebo aktivity podniku
 - zpravidla se jedná o tzv. kapacitní náklady, které mají vztah k zajištění podmínek pro efektivní průběh podnikatelské činnosti
 - z hlediska jejich ovlivnitelnosti ve vazbě na pokles ve využití kapacity se rozdělují na dvě následující skupiny:
 - umrtvené (utopené) fixní náklady
 - vyhnutelné fixní náklady
-

Fixní náklady

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- čím větší bude objem provedených výkonů v rámci dané kapacity, tím rychleji bude klesat podíl fixních nákladů na jednotku výkonů (degrese fixních nákladů)

Umrtnené (utopené) fixní náklady

- jsou vynakládány často ještě před zahájením výroby
 - souvisí zejména s pořízením dlouhodobého majetku (budovy, strojní zařízení, informační systém) nebo realizací jiného investičního rozhodnutí
 - jejich celkovou výši nelze v průběhu podnikatelského procesu ovlivnit
 - jedinou možností jejich snížení je opačně působící investiční rozhodnutí (např. odprodej strojního zařízení)
 - jako příklad můžeme uvést odpisy fixních aktiv
-

Vyhnutelné fixní náklady

- souvisí se zajištěním kapacitních podmínek podnikatelského procesu, avšak nesouvisí bezprostředně s investičním rozhodnutím
 - při trvalém snížení využití kapacity lze tyto náklady omezit
 - příkladem mohou být časové mzdy mistrů, náklady na vytápění výrobních prostor v případě, že podnik redukuje třisměnný provoz na dvousměnný apod.
-

Variabilní náklady

- náklady, které se mění v závislosti na objemu výkonů
 - ze je rozdělit na variabilní náklady:
 - **proporcionální**
 - **nadproporcionální**
 - **podproporciální**
-

Nákladová funkce

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Celkové náklady = variabilní náklady + fixní náklady

$$CN = VN + FN$$

$$CN = vn * Q + FN$$

CN...celkové náklady

VN...celkové variabilní náklady

FN....celkové fixní náklady

vn.....variabilní náklady na jednotku

Q.....počet výrobků

Proporcionální náklady

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- předpokládá se, že jsou vyvolány jednotkou výkonu, jejich výše na tuto jednotku je konstantní a jejich celkový objem roste přímo úměrně s počtem výkonů
 - jako příklad proporcionálních nákladů můžeme uvést veškeré **jednicové náklady**, ale i tu **část režijních nákladů**, která je ovlivněna stupněm využití výrobní kapacity (např. část nákladů na opravy automobilů, které jsou vyvolány v závislosti na ujetých kilometrech)
-

Podproporcionální náklady

- proporcionální náklady, které rostou v absolutní výši zpravidla pomaleji než objem výkonů a jejich průměrný podíl na jednotku produkce tedy klesá
 - například náklady na opravu a údržbu strojního zařízení sledované ve vztahu k počtu vyrobených výrobků, které na něm byly vyrobeny, spotřeba elektrické energie, která zahrnuje tzv. paušál a hodinovou spotřební sazbu a další.
-

Nadproporcionální náklady

- absolutní náklady rostou rychleji než objem výkonů
 - například zvýšení mzdových nákladů při zajišťování zvýšeného objemu výkonů přesčasovou prací nebo zvyšující se spotřeba pohonných hmot a mazadel při zvýšení rychlosti motorových vozidel, které v důsledku znamená zkrácení času dopravního výkonu
-

Bod zvratu

- resp. bod rentability často označovaný mezinárodní zkratkou BEP (Break-Even Point) odpovídá na otázku,
 - jaký musí být minimální objem výroby, aby se tržby rovnaly nákladům
 - neboli od jakého objemu začne být firma rentabilní a začne generovat zisk
 - výsledek se uvádí ve většině případů v kusech

$$Q_{BZ} = F / (p - v)$$

Q_{BZ}.....bod zvratu

F.....fixní náklady celkem

p.....jednotková prodejní cena

v.....jednotkové variabilní náklady

Bod zvratu

- množství produkce, při němž firma dosahuje nulového výsledku hospodaření (výnosy = náklady)
- v kusech

$$Q_{BZ} = \frac{\textit{fixní náklady}}{\textit{(jednotková prodejní cena – jednotkové variabilní náklady)}}$$

$$Q_{BZ} = \frac{FN}{(p - vn)}$$

Příspěvková marže (krycí příspěvek)

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- vyjadřuje rozdíl mezi jednotkovou či celkovou prodejní cenou a jednotkovými či celkovými variabilními náklady
- představuje část peněžních prostředků, která podniku zbyde na úhradu fixních nákladů
- výsledek se uvádí v měnových jednotkách (např. Kč, euro, USD apod.)

$$\text{příspěvková marže} = p - v$$

p.....jednotková či celková prodejní cena

v.....jednotkové či celkové variabilní náklady

Příspěvek k tržbám

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- příspěvek na úhradu fixních nákladů a tvorbu zisku nebo také příspěvková marže či krycí příspěvek.
- Jedná se o příspěvkovou marži vyjádřenou v %

$$PT = \frac{(\textit{jednotková prodejní cena} - \textit{jednotkové variabilní náklady})}{\textit{jednotková prodejní cena}}$$

$$PT = \frac{\textit{marže}}{\textit{jednotková prodejní cena}}$$

Bezpečnostní marže

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Bezpečnostní marže neboli margin of safety (MS)
- má ukázat, jaký má podnik prostor v objemu výroby (tržeb) tak, aby si udržel zisk
- může se vypočítat pomocí objemu i pomocí tržeb
- obvykle se vyjadřuje ve vztahu k plánovanému, skutečnému nebo průměrně dosahovanému objemu produkce.

$$MS = \frac{(Q_{\text{plánované}} - Q_{\text{bod zvratu}})}{Q_{\text{plánované}}}$$

Bezpečnostní podnikatelská rezerva

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Bezpečnostní podnikatelská rezerva (BPR) znázorňuje, o kolik se mohou snížit výnosy, než se dosáhne bodu zvratu.

$$BPR = \text{celkové výnosy} - \text{celkové výnosy v bodu zvratu}$$

Bezpečnostní koeficient

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- bezpečnostní koeficient (BK) lze vyjádřit v % jako podíl bezpečnostní podnikatelské rezervy a celkových výnosů

$$BK = \frac{\textit{bezpečnostní podnikatelská rezerva}}{\textit{celkové výnosy}}$$

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Děkuji za pozornost
